

Інформаційний бюлетень з практики Суду № 135

Листопад 2010

Sakhnovski проти Росії [ВП] - 21272/03

Рішення від 2.11.2010 [ВП]

Стаття 6

Стаття 6-3-с

Захищати себе за допомогою захисника

Відсутність особистого спілкування до засідання апеляційного суду із державним захисником, котрий мав здійснювати захист у справі заявника на підставі нотаток, зроблених іншим адвокатом: *порушення*

Стаття 34

Потерпілий

Відновлення провадження шляхом наглядового провадження: *статус потерпілого зберігається*

Факти – У 2001 році заявника було визнано винним у вбивстві і засуджено до позбавлення волі. У 2002 році Верховний суд залишив його апеляційну скаргу без задоволення. У 2007 році президія Верховного суду задовольнила клопотання про перегляд справи, скасувала рішення апеляційного суду і повернула справу на новий розгляд, вважаючи, що право заявника на допомогу захисника під час апеляційного розгляду було порушене. Під час нового розгляду справи у апеляційній інстанції заявник слідкував за судовим засіданням із СІЗО шляхом відеоконференції, оскільки Верховний суд відхилив його клопотання про особисту присутність. До відкриття судових дебатів йому представили нову державну захисницю, яка перебувала у залі суду, і Верховний суд надав їм п'ятнадцять хвилин для конфіденційної розмови шляхом відеоконференції. Заявник намагався протестувати проти того, щоб його представляла ця захисниця, вважаючи, що він мав поспілкуватись з нею особисто. Верховний суд відхилив заперечення заявника щодо адвоката, вважаючи його безпідставним. Верховний суд зазначив, що підсудний не просив про заміну адвоката на іншого і про надання дозволу на самостійний вибір іншого захисника. У новому рішенні Верховний суд постановив не приймати до уваги нову апеляційну скаргу заявника і вирішив розглядати справу на підставі апеляційної скарги, поданої у 2002 році колишньою захисницею заявника до попереднього апеляційного розгляду справи. Того ж дня Верховний суд розглянув справу за суттю і залишив в силі рішення від 2001 року.

Право – Стаття 6 § 1 в сукупності зі статтею 6 § 3 с)

а) *Статус потерпілого* – Влада визнала первинне порушення прав заявника, гарантованих статтею 6, принаймні стосовно відсутності належної допомоги захисника протягом апеляційного провадження, котре відбулось у 2002 році. Водночас Суд вважає, що просте поновлення провадження не є достатнім, щоб позбавити заявника статусу потерпілого. Ця точка зору тісно пов'язана з

характеристикою російської системи наглядового провадження, яка існувала на момент подій. По-перше, справа могла бути відновлена невизначену кількість разів і без обмежень. По-друге, рішення відновити розгляд справи належало до дискреційного повноваження прокурора або судді, котрі вирішували, чи заява або подання про перегляд мають бути вивчені за суттю. Незалежно від того, чи прокурор вносив подання про перегляд, чи голова суду скасовував рішення судді про відмову у задоволенні заяви про перегляд, рішення могло ухвалюватись одноосібно, що надавало державі-відповідачу можливість уникати контролю з боку Європейського Суду щодо суті справи, постійно поновлюючи провадження. Окрім того, внутрішнє провадження часто поновлювалось за ініціативою російської влади, коли вона довідувалась, що Суд приймає справу до розгляду. Трапляється, що поновлення розгляду є сприятливим для заявника, і у такому випадку воно є корисним. Водночас, беручи до уваги легкість, з якою Уряд застосовує цей захід, існує також і ризик зловживань. Хоча Суд безумовно погодився з тим, що просте поновлення провадження автоматично спричиняє позбавлення заявника статусу потерпілого, проте держава-відповідач могла б створювати перешкоду для розгляду будь-якої справи, що триває, постійно застосовуючи наглядове провадження, а не виправляючи скоєні порушення, надаючи заявнику справедливий судовий розгляд. Аби встановити, чи заявник зберігає статус потерпілого, Суд вивчає провадження в цілому, включно з тим, що мало місце після поновлення. Такий підхід дозволяє забезпечити рівновагу між принципом субсидіарності і ефективністю механізму Конвенції. У даній справі Суд вважає, що просте поновлення провадження внаслідок прохання про перегляд не становить належне і достатнє відшкодування для заявника.

Висновок: попереднє заперечення відхилене (одноголосно).

b) *Нова комунікація заяви Уряду* – Уряд стверджує, що Суд мав комунікувати йому скарги заявника стосовно повторного апеляційного розгляду. Заявник скаржився на судові засідання, яке відбувалось у рамках повторного апеляційного розгляду у листопаді 2007 року, у додаткових зауваженнях, поданих у березні 2008 року. Їх копія була надіслана Уряду у встановлений строк. Ніщо не перешкоджало Уряду надати зауваження у відповідь. Оскільки Суд задовольнив клопотання Уряду про передання справи до Великої Палати, тому надав йому іншу можливість надіслати свої зауваження. Отже, Уряд не перебував у менш сприятливому становищі, порівняно із заявником.

c) *Відмова від допомоги захисника* – У 2007 році заявник висловив невдоволення тим, як Верховний суд організував надання йому допомоги захисника, і відмовився від послуг адвоката, яка тільки-но була йому призначена. Дійсно, він не просив ні про надання іншого захисника замість неї, ні про перенесення судового засідання, але з огляду на те, що він не мав юридичних знань, не можна вимагати від нього формулювання точних прохань. Те, що заявник не просив про вжиття процесуальних заходів, не може вважатись відмовою від права на допомогу захисника.

d) *Ефективна допомога захисника* – Зрозуміло, що з точки зору влади справа є достатньо складною, аби залучати для надання допомоги професійного адвоката. Звичайно ж, новий адвокат, призначений державним захисником, була кваліфікованою і *a priori* підготовленою для надання допомоги заявнику, але ці аргументи не є вирішальними. Заявник міг поспілкуватись зі своїм адвокатом лише протягом п'ятнадцяти хвилин безпосередньо перед початком засідання. Беручи до уваги складність і серйозність справи, наданий час був явно недостатнім, аби дозволити заявнику обговорити зі своїм захисником справу і переконатись у тому, що те, як вона вивчила справу, і її стратегія захисту є належними. Окрім того, немає певності у тому, що спілкування шляхом відеоконференції надавало достатню конфіденційність. У даній справі заявник мав використовувати систему відеоконференції, яку встановила і якою керувала держава. Тому заявник мав

правомірні підстави почуватись невпевнено, коли розмовляв із адвокатом про матеріали справи. Уряд не пояснює, чому не було можливості застосувати інші засоби для допомоги заявку з боку захисника. Звичайно ж, доставлення заявника до Москви для зустрічі із адвокатом було б тривалим і вартісним заходом. Підкреслюючи вирішальну важливість ефективної юридичної допомоги, Суд має перевірити, чи, беручи до уваги цю особливу географічну перешкоду, уряд-відповідач вжив заходів, які достатньо компенсували обмеження, котрих зазнали права заявника. Ніщо не перешкоджало владі організувати хоча б телефонні переговори між заявником і його адвокатом трохи раніше, до проведення судового засідання, або ж призначити йому адвоката, який міг би відвідати його у СІЗО і бути поруч з ним під час судового засідання. Водночас не зрозуміло, чому Верховний суд не доручив представляти заявника адвокату, який вже захищав його в суді першої інстанції і підготував першу апеляційну скаргу. Зрештою, Верховний суд міг з власної ініціативи відкласти засідання, аби надати заявнику достатній строк, щоб обговорити справу з новим адвокатом. Заходи, вжиті Верховним судом, не були достатніми і не забезпечили заявнику дієву допомогу захисника протягом повторного апеляційного розгляду. Відповідно, це провадження не виправило недоліки першого провадження: ні у 2002, ні у 2007 році заявник не скористався дієвою допомогою захисника.

Висновок: порушення (одноголосно).

Стаття 41: 2 000 EUR на відшкодування моральної шкоди.